

Plaćanje naloga i automatsko preuzimanje izvoda u SPI rješenju

Ivan Tomljenović*

U članku autor predstavlja suvremene platforme za obavljanje platnog prometa na razini cijelog eurosustava, pa tako i u Hrvatskoj kao članici europodručja, što daje novi zamašnjak u razvoju financijskih usluga koje na prvo mjesto stavljaju potrošača. Pritom ističe i njihovu izravnu primjenu u hrvatskim informatičkim sustavima.

1. Uvod

Europske financijsko-tehnološke kompanije još su 2019. godine rasle brže od bilo kojeg drugog tehnološkog sektora na Starom kontinentu. Najveći utjecaj na to imala je revidirana Direktiva o platnim uslugama Europske unije Payment Services Directive 2 (dalje: PSD2¹), koja je stupila na snagu početkom 2018. godine, kada je prenesena i u hrvatsko zakonodavstvo. Nekoliko odredbi direktive i pripadajući regulatorni tehnički standardi sadržani u Delegiranoj uredbi Komisije (EU) 2018/389 od 27. studenoga 2017. o dopuni Direktive (EU) 2015/2366 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za pouzdanu autentifikaciju klijenata i zajedničke i sigurne otvorene standarde komunikacije (dalje: Uredba RTS²), primjenjuju se u državama članicama od 14. rujna 2019. godine. Uredbom RTS, između ostaloga, definirani su standardi za sigurnu komunikaciju između pružatelja platnih usluga, što je omogućilo sigurniji sustav e-plaćanja i konkurentniji i inovativniji europski financijski sektor. Kroz revidiranu Direktivu PSD2 započela je obavezna liberalizacija platnog prometa jer su banke obvezane otvoriti svoje sustave licenciranim pružateljima usluga platnog prometa³. Uvođenjem TARGET⁴ i TIPS⁵ sustava za trenutno plaćanje (*instant payment*) dana je okosnica sustava plaćanja koji se temelji na uvjetu da se platna transakcija može realizirati unutar 10 sekundi, a platne usluge pojednostavi za krajnjeg korisnika. Cilj je bio unaprijediti dotadašnji klirinški model koji, iako je pružao platni sustav raspoloživ 365 dana u godini, ipak nije omogućavao provedbu plaćanja između različitih bankarskih sustava u 104 dana vikenda. U ožujku 2023. godine Euro-sustav, upravitelj TARGET sustava, objavio je novu konsolidiranu TARGET 2 platformu na razini cijelog eurosustava,

pa tako i u Hrvatskoj kao članici europodručja, što daje novi zamašnjak u razvoju financijskih usluga koje na prvo mjesto stavljaju potrošača.

2. Financijske usluge u Hrvatskoj

Otvaranjem bankarskih IT sustava prema *fintech* kompanijama, u rujnu prošle godine na hrvatskom tržištu su se pojavile dvije ključne inovacije proizašle iz revidirane Direktive o platnim uslugama Europske unije PSD2; usluga plaćanja i iniciranja plaćanja (PIS – Payment Initiation Service) i usluga informiranja o bankovnom računu (AIS – Account Information Service). Trenutno ih obje pruža samo jedna institucija za platni promet, no sve su češće integrirani dio računovodstvenih softvera i poslovnih rješenja (ERP-ova) u Hrvatskoj jer je riječ o uslugama koje se nadovezuju na uslugu slanja i zaprimanja e-računa, što je već standardna opcija unutar većine računovodstvenih rješenja na tržištu. Usluge PIS i AIS trenutno su, između ostalih, dostupne u Pantheonu, Mileniju, Faros ERP-u, Korwin ERP-u, Kipos ERP-u, Maris ERP-u, Galileo ERP-u, Gath ERP-u, Pupillinom Synesisu, kao i u poslovnom rješenju SPI tvrtke Libusoft Cicom.

2.1. Usluga iniciranja plaćanja (PIS)

Iako je usluga plaćanja i iniciranja plaćanja (PIS) koncipirana kao samostalna usluga, ujedno je i logičan dodatak na postojeće usluge izdavanja i zaprimanja e-računa koje objedinjava u jedinstveni vrijednosni lanac. Putem usluge PIS mogu se plaćati i računi u papirnatom obliku, ponude ili putni nalozi, odnosno sve valjane knjigovodstvene isprave koje se evidentiraju i knjiže u računovodstvenom programu. Isto se odnosi i na isplatu plaća te drugih vrsta dohodaka koje poslovni subjekt uobičajeno isplaćuje. Korisnici poslovnih transakcijskih računa aktivacijom usluge PIS plaćanja obavljaju iz svog računovodstvenog programa ili programskog rješenja (ERP-a) odakle zadaju naloge za plaćanja bez posebne prilagodbe i integracije sa svojom poslovnom bankom. Za korisnika to znači da ne mora generirati datoteke s platnim nalogima iz poslovne aplikacije i potom ih ručno prepisivati ili učitavati u internetsko bankarstvo. Svi korisnici SPI rješenja tvrtke Libusoft Cicom, bilo da je riječ o tvrtkama, javnim naručiteljima, jedinicama lokalne i regionalne samouprave, odnosno drugim obveznicima Zakona o elektroničkom izdavanju računa u

* Ivan Tomljenović, mag.comm, Elektronički računi d.o.o., Zagreb

¹ Direktiva (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i vijeća od 25. studenoga 2015. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu, o izmjeni direktiva 2002/65/EZ, 2009/110/EZ i 2013/36/EU te Uredbe (EU) br. 1093/2010 i o stavljanju izvan snage Direktive 2007/64/EZ

² Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/389 od 27. studenoga 2017. o dopuni Direktive (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu regulatornih tehničkih standarda za pouzdanu autentifikaciju klijenata i zajedničke i sigurne otvorene standarde komunikacije.

³ Third party providers – TPP.

⁴ Transeuropski automatizirani sustav ekspresnih novčanih transakcija.

⁵ TARGET Instant Payments Settlement-TIPS – namira instant plaćanja.

javnoj nabavi, obaveze koje imaju, mogu platiti direktno iz SPI poslovnog rješenja.

2.2. Usluga iniciranja plaćanja unutar SPI rješenja

Preduvjet za korištenje usluge PIS unutar SPI rješenja je aktivacija usluge, odnosno odgovarajuća licenca. S obzirom na to da se sigurnost financijskih usluga temelji na pouzdanoj autentifikaciji korisnika, operater u ERP sustavu mora imati dodijeljeno pravo za provođenje naloga digitalnim bankarstvom. Treći preduvjet je privola za pristup bankarskom sustavu u ime klijenta, budući da su PIS i AIS usluge koju tvrtka Elektronički računi, kao jedini licencirani pružatelj ovih usluga na tržištu, ugovara pojedinačno s poslovnim bankama. Privola se daje putem ePlati stranice, nakon čega korisnik usluge dobiva pristup svojim bankovnim računima unutar SPI rješenja.

Slika 1: Preduvjeti za korištenje PIS usluge unutar SPI rješenja

Kako je navedeno, putem usluge PIS integrirane u SPI rješenje mogu se pripremati nalozi i zbrojni nalozi za plaćanje obveza prema dobavljačima, formirati datoteke i isplate plaća, drugih dohodaka i socijalnih davanja te formiranje datoteke i isplata troškova putnih naloga. Plaćanje unutar SPI rješenja može se obavljati sa svih transakcijskih računa korisnika pod uvjetom da su IBAN-i s kojih se vrši plaćanje registrirani za rad s eBankarstvom.

2.3. Zadavanje naloga za plaćanje iz SPI rješenja

Nakon učitavanja e-računa u računovodstveni program i knjiženja, korisnik može odmah zadati nalog za plaćanje direktno iz SPI rješenja. U aplikaciji iz koje se vrši plaćanje potrebno je odabrati SEPA xml format datoteke.

Slika 2: Priprema naloga i formiranje datoteke za plaćanje

Prilikom formiranja datoteke korisnik može odabrati tekući ili budući datum plaćanja, odnosno plaćanje pojedinačnog ili zbrojnog naloga, a nakon odabira datuma izvršenja i potvrđivanja unesenih podataka, otvara se prozor za izravno plaćanje putem PIS usluge.

Slika 3: Slanje naloga za plaćanje putem usluge PIS

Potvrđivanjem izravnog plaćanja unutar SPI rješenja, PIS šalje nalog u sustav banke i preusmjerava korisnika direktno na autorizaciju poslanog naloga. Autorizaciju plaćanja korisnik obavlja putem jedne od raspoloživih metoda pouzdane autentifikacije klijenta (SCA). U konkretnom slučaju, riječ je o dvofaktorskoj autentifikaciji (2FA), odnosno autorizaciji tokenom, koja se smatra najsigurnijim načinom autentifikacije jer isključivo osoba koja posjeduje token, ili je ovlaštena za njegovo korištenje, može pristupiti stranici i autorizirati nalog. Banka u SPI rješenje trenutno dostavlja informaciju o statusu platne transakcije pa davatelj naloga tako puno brže dobiva točnu i provjerenu informaciju o statusu platnog naloga, bez ulaska u internetsko bankarstvo kako bi provjerio je li proveden. Kroz uslugu PIS, integriranu u poslovni softver, mogu se inicirati i buduća pojedinačna plaćanja: korisnik u ERP-u zadaje nalog i vrijeme provođenja budućeg plaćanja te ga jednim klikom šalje prema banci. Banka pohranjuje buduću platnu transakciju i provodi je na željeni datum temeljem primljenog i autoriziranog naloga. Osim pojedinačnih plaćanja, korisnici usluge PIS mogu inicirati grupno plaćanje naloga. To se obavlja tako da korisnik kroz svoj poslovni softver (ERP) generira zahtjev za grupno plaćanje (skupni nalog) zaprimljenih računa. Svi pojedinačni nalozi unutar grupnoga moraju se odnositi na istu platnu uslugu banke i plaćati s istog bankovnog računa, no datumi izvršenja pojedinačnih naloga mogu biti tekući ili budući. Nakon što PIS zaprimi zahtjev za grupno plaćanje i verificira ga, kreira platni nalog i šalje ga u sustav banke. Banka zaprima provjerenu grupnu platnu transakciju i provodi pojedinačna plaćanja temeljem primljenog i autoriziranog grupnog naloga i obavještava korisnika o statusu provedbe unutar SPI rješenja. Kako se putem PIS usluge mogu plaćati sve valjane knjigovodstvene isprave koje se evidentiraju i knjiže u računovodstvenom programu, za više od 1200 korisnika poslovnih rješenja Libusoft Cicom, to znači dodatnu automatizaciju poslovanja zahvaljujući SPI rješenju.

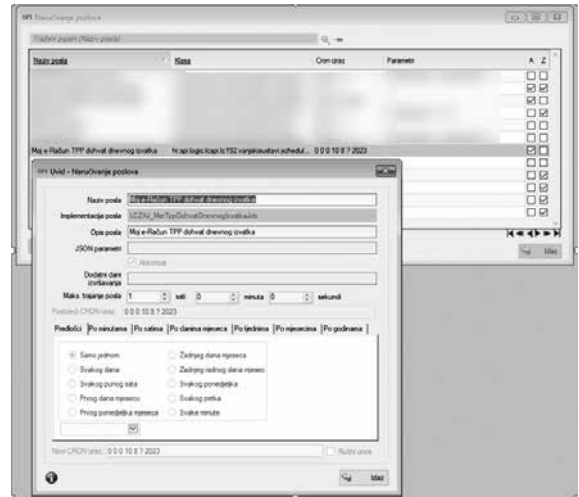
3. Usluga informiranja o računu AIS

Usluga dohvaćanja informacija o stanju računa (AIS) korisnicima omogućuje da u stvarnom vremenu prate promjene

na poslovnim računima, ili više njih, i to direktno kroz njihov računovodstveni ili poslovni program (ERP). U tom smislu subjekti više nisu obavezni čekati izvratke o prometu po računima od prethodnog dana kako bi knjižili platni promet niti se moraju direktno spajati na internetsko bankarstvo i tražiti i provjeravati pojedinačne transakcije, već informacije o uplatama zaprimaju automatski, direktno u računovodstveni program prema unaprijed utvrđenom rasporedu i po računima i vrstama transakcija koje je korisnik odobrio. Pojednostavljeno, primjenom usluge informiranja o računu, korisnik ne mora ulaziti u internetsko bankarstvo kako bi provjerio uplate ili skidao i knjižio izvode, nego sve podatke o prometima i stavkama prometa po poslovnim žiroračunima, kao i izvode, automatski zaprima u poslovni ili računovodstveni softver. Uzmimo za primjer srednje veliki grad koji mjesečno izdaje nekoliko tisuća računa za komunalnu naknadu. Praćenje pojedinačnih uplata poslovnih subjekata i građana, preveliko je opterećenje za administraciju, posebice jer se prometi, odnosno uplate dužnika najčešće knjiže tek nakon zaprimanja izvadaka o prometu po računima za prethodni dan. Korištenjem usluge AIS administracija upravnog odjela komunalnog gospodarstva više ne radi u prošlosti, danas za prethodni dan, već informaciju o svakoj uplati, sa svih svojih poslovnih računa, može zaprimiti gotovo u stvarnom vremenu direktno u svoj poslovni ili računovodstveni program. Usluga je koncipirana na način da korisnik sam definira kako će je koristiti; može izabrati automatski primati informacije o stavkama prometa po svim poslovnim računima u svakom ciklusu NKS-a ili podatke može dohvatiti i pojedinačno, na svoj zahtjev, u stvarnom vremenu. Ciklus NKS-a se odvija maksimalno četiri puta u danu, međutim korisnik usluge može sam odrediti treba li se sustav osvežiti novim informacijama u svakom ciklusu ili mu je dovoljno da podatke zaprimi jednom dnevno u terminu koji je sam odredio. Kroz AIS se mogu povlačiti i izvodi o prometu po računima koji se potom automatski učitavaju u računovodstveni program ili poslovno rješenje. Za razliku od klasičnog učitavanja XML datoteke izvoda, što je usluga koju danas nudi većina poslovnih banaka, korisnik usluge AIS više ne treba ulaziti u internetsko bankarstvo, povući datoteku na radnu površinu računala i potom je učitati u računovodstveni program, već se sve informacije automatski povlače u računovodstveni program. U široj primjeni AIS omogućuje automatsko knjiženje izvoda na način da se u pred definirano vrijeme u ERP automatski povuku izvodi pri čemu se prometi knjiže na unaprijed određena konta, sukladno vrsti troška i podacima kao što su naziv dobavljača, poziv na broj primatelja i drugi relevantni podaci.

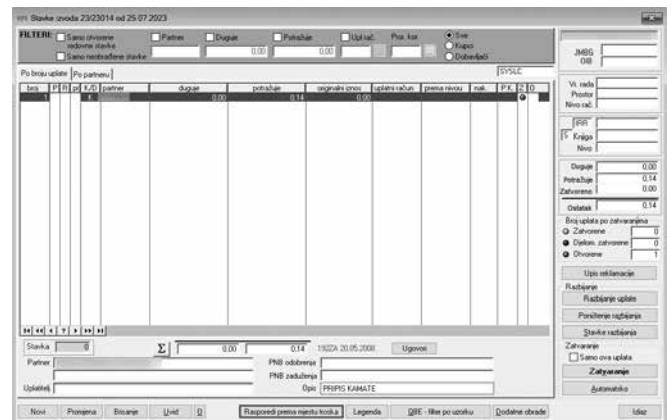
3.1. Usluga AIS unutar SPI rješenja

Unutar SPI rješenja korisnicima je omogućeno postavljanje različitih parametara vezano uz povlačenje izvadaka o prometu po transakcijskim računima. Primjerice, predviđet za automatizirano povlačenje izvadaka može biti točno određeno vrijeme u danu kada će se u SPI rješenju, kroz AIS uslugu, povlačiti podaci s jednog ili više transakcijskih računa korisnika.

Slika 4: Postavljanje parametara za automatsko povlačenje izvadaka

Osoba unutar organizacije koja je zadužena za knjiženje izvoda u ERP-u, pokretanjem aplikacije i otvaranjem ekrana automatski ima pristup svim preuzetim izvodima sa svih transakcijskih računa pa jednostavno može napraviti provjeru i sve daljnje akcije po potrebi.

Slika 5: Pregled učitanih izvoda putem AIS-a

Knjiženje izvoda obavlja se na uobičajen način; pedantno i onim redoslijedom kako se zaprimaju iz banke. Razlika je u količini manualnog rada i utrošenog vremena koji su potrebni za izvršenje svih zadataka jer, za razliku od klasičnog preuzimanja izvoda, korisnik AIS usluge unutar SPI rješenja ne treba pristupati u internetsko bankarstvo svake pojedinačne banke i preuzimati izvode na radnu površinu kako bi ih, nakon učitavanja u računovodstveni program, proknjižio.

4. Primjena PSD2 Direktive u Hrvatskoj

Internetske usluge plaćanja te brojne druge usluge u oblaku, koje je ranije pružao isključivo financijski sektor, danas pored banaka pružaju i kompanije tehnološkog sektora, čime se povećala sigurnost, jednostavnost, dostupnost i raznovrsnost financijskih usluga te mogućnost izbora za potrošača, a istodobno se smanjila cijena korištenja usluga financijskog sustava. Regulator za certificiranje i licenciranje pružatelja usluga platnog prometa na domaćem tržištu je Hrvatska narodna banka koja, između ostalog, odobrava i nadzire upis subjekata u registar te je pratila

provedbu usklade banaka sukladno specifikaciji izrađenoj za jedinstveno standardizirano programsko sučelje, kako bi se osigurao jedinstveni model za pristup trećih strana računima za plaćanje klijenata otvorenima u bankama. U Republici Hrvatskoj su sve banke s datumom primjene Uredbe RTS, 14. rujna 2019. godine, uskladile svoja sučelja za pristup trećih strana bilo putem API namjenskog sučelja ili preko modificiranoga klijentskog sučelja, što za potrošače znači da ne postoji prepreka da svojim bankovnim računima, u kontekstu plaćanja ili praćenja informacija o uplatama po računima, ne koriste platne usluge PIS i AIS direktno iz računovodstvenog softvera. Treba naglasiti da se i u slučaju pristupa trećih strana putem API namjenskog sučelja ili preko modificiranog klijentskog sučelja za potrebe sigurne komunikacije banaka i pružatelja platnih usluga, koriste kvalificirani elektronički (eIDAS) certifikati tako da banka uvijek zna tko pristupa njezinu sučelju, što može biti sam klijent ili pružatelj platnih usluga (TPP) u ime klijenta.

4.1. Usluge plaćanja za fizičke osobe

Jedan od oblika usluge PIS, koja je temeljna platna usluga proizašla iz revidirane Direktive PSD2, je i plaćanje po zaprimljenom elektroničkom dokumentu kroz uslugu IBAN to IBAN (I2I). U zemljama koje su ranije započele liberalizaciju financijskog tržišta, osim naziva IBAN to IBAN, koristi se još i termin Account-to-Account (A2A) plaćanja, a predstavlja direktan prijenos novca s računa platitelja na račun primatelja, bez posredništva kartičarskih kuća. Riječ je o sve popularnijem obliku plaćanja pa mnogi financijski stručnjaci predviđaju da bi u narednim godinama ovaj način plaćanja mogao postati češće korišten od tradicionalnog kartičnog plaćanja. I u Hrvatskoj raste broj korisnika

A2A metode, posebno u segmentu plaćanja komunalnih i mobilnih usluga, odnosno transakcija na web shopovima gdje je povećan obujam pojedinačnih platnih transakcija.

Okvir 1: Računovodstveni programi koji su do rujna 2023. uveli PIS i AIS uslugu

Računovodstveni program/ERP	PIS	AIS
Synesis (Pupilla)	DA	DA
Appros (ZG data)	DA	DA
Milenij (Milenij)	DA	DA
Gath (Elektronika Perhoč)	DA	DA
GoSoft (GoInfo)	DA	DA
Slon-ing (Slon-ing)	DA	DA
Galileo (APR)	DA	DA
Faros (RIS Software)	DA	DA
Ritam (Ritam)	DA	DA
Thor (Monri)	X	DA
Pantheon (Datalab)	DA	DA
Pantheon (Aliquantum idea)	DA	DA
Boquet (Delovski)	X	DA
Task (Task)	DA	DA
Maris (IPC Međimurje)	DA	DA
Jupiter (Spin)	X	DA
BBM (BBM)	X	DA
Minimax (SAOP)	X	DA
Korwin (Perfekta)	DA	DA
SPI (Libusoft Cicom)	DA	DA
Arhimed (FF informatički inženjering)	DA	DA
IPS (sculptor)	DA	DA
Aplikacije Lončar	DA	DA
IRATA	DA	DA
Opera Opus (Svam plus)	X	DA

Poštovani čitatelji!

Narudžbenicu za pretplatu na časopis, kao i brojne druge informacije o djelovanju našeg Centra, možete pronaći na internet stranici

www.tim4pin.hr